

Список використаної літератури:

1. Human Rights Committee General comment No. 36 (2018) on article 6 of the International Covenant on Civil and Political Rights, on the right to life. Advance unedited version CCPR/C/GC/36, 30 October 2018 [Электронный ресурс] – Режим доступа: https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CCPR/CCPR_C_GC_36.pdf
2. Case of Brannigan and McBride v. the United Kingdom Judgment, 26 May 1993, ECtHR, Series A, No. 258, p. 57, para. 76. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57819%22%5D%7D>
3. Международный Суд ООН. Консультативное заключение относительно законности угрозы ядерным оружием или его применения, 8 июля 1996 г., A/51/ 218, п. 25. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://www.icj-cij.org/files/advisory-opinions/advisory-opinions-1996-ru.pdf>

Ключові слова: міжнародне право, міжнародне право прав людини, міжнародне гуманітарне право, збройний конфлікт, принцип *lex specialis*, міжнародно-правовий стандарт прав людини, права людини під час збройних конфліктів.

Ключевые слова: международное право, международное право прав человека, международное гуманитарное право, вооруженный конфликт, принцип *lex specialis* международно-правовой стандарт прав человека, права человека во время вооруженных конфликтов.

Key words: international law, international human rights law, international humanitarian law, armed conflict, the *lex specialis* principle, the international legal standard of human rights, human rights in armed conflicts.

МАНУЇЛОВА КАТЕРИНА ВІКТОРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри міжнародного та європейського права,
кандидат юридичних наук, доцент*

**СУЧАСНІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ
СПІВРОБІТНИЦТВА ДЕРЖАВ ЩОДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ
РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ЗБРОЇ МАСОВОГО ЗНИЩЕННЯ
В СВІТЛІ БОРОТЬБИ З МІЖНАРОДНИМ ТЕРОРИЗМОМ**

По мірі поширення на Землі ядерних технологій і наростання загрози їх застосування диктаторськими режимами і силами міжнародного тероризму стає все більш актуальним захистити світову спільноту від ядерної катастрофи. Провідні світові держави і міжнародні організації серйозно зайнялися розробкою комплексу активних і превентивних заходів зі скорочення ядерних арсеналів, нерозповсюдження ядерної зброї і ядерних технологій та відвернення загрози ядерного тероризму.

Тероризм як явище породжує невирішеність політичних, соціально-економічних, територіальних, національних, етнічних, релігійних та інших внутрішніх і регіональних конфліктів, які іноді переходять в локальні війни, в рамках яких терористичні акти стають ніби части-

ною бойових дій. Тероризм також виникає як протидія політиці великих держав, які намагаються поширити свій вплив по всьому світу і нав'язати свої моделі поведінки країнам і народам з іншими традиційними державними устроями, товариствами і укладами життя, що відрізняються від західних моделей.

Важливою особливістю сучасного тероризму є його міжнародний характер. Як правило, терористичні організації створюють єдині керівні органи, систему управління, бойові підрозділи, легко переміщуються по всьому світу. Іноді, навпаки, терористи з метою підвищення рівня конспіративності своєї підпільної діяльності уникають вертикальних зв'язків і діють розрізненими осередками, але з єдиною метою. Тероризм перетворився в одну з найнебезпечніших за масштабами, непередбачуваності і наслідків сучасних загроз людству. При цьому особливу небезпеку для міжнародного співтовариства становить все більш широке використання ватажками екстремістів «смертників», а також ядерний тероризм.

Можливість тероризму з використанням речовин, що розщеплюються, висвітлює В. Е. Петрищев в своїй книзі «Що таке тероризм або введення в терорологію» [1, с. 85]. Практичну сторону боротьби з можливістю теракту з використанням зброї масового знищення можна знайти в працях дослідників з США, а також вітчизняних дослідників, що розглядають роботу американських спецслужб [2, с. 235]. Наслідки теракту з використанням матеріалів, що розщеплюються, можуть бути набагато серйознішими, ніж при застосуванні інших видів зброї масового знищення.

Одне з перших визначень ядерної зброї закріплено в Протоколі III 1954 р. до Брюссельського договору про економічне, соціальне і культурне співробітництво і колективну самооборону між Бельгією, Великою Британією, Люксембургом, Нідерландами та Францією 1948 року. Під такою зброєю розуміється «будь-яка зброя, яке призначене для утримання або використання ядерного палива або радіоактивних ізотопів і яке за допомогою вибуху чи іншого неконтрольованого поширення ядерного палива або за допомогою радіоактивності ядерного палива або радіоактивних ізотопів здатне заподіяти масові руйнування, пошкодження та отруєння» [3, с. 10].

Тероризм в будь-яких формах перетворився в одну з найнебезпечніших за масштабами, непередбачуваністю та наслідками сучасних загроз людству. При цьому особливою небезпекою для світової спільноти є загроза використання терористами зброї масового знищення і, в першу чергу, ядерних і радіоактивних боезарядів та матеріалів. Ядерний тероризм являє собою сукупність злочинних дій, пов'язаних із захопленням силою, розкраданням, протиправним придбанням, переміщенням і використанням ядерних або інших радіоактивних матеріалів з наміром заподіяти масштабну шкоду населенню, економіці або навколишньому середовищу в цілях залякування і тиску на суспільство та органи влади [4, с. 123].

Однією з основних причин, що спонукають терористичні угруповання до отримання доступу до ядерних та радіаційних матеріалів – це

можливість їх застосування у терористичних діях із найжахливішими наслідками для суспільства та навколишнього середовища. Незважаючи на розвиток позитивних тенденцій у галузі забезпечення міжнародної ядерної безпеки, існуюча система міжнародних угод та конвенцій, а також нормативно-правових актів щодо безпечного використання атомної енергії, вони неспроможні протистояти виклику безпеки та контролю за ядерними матеріалами, що створює певні загрози, серед яких ядерний тероризм – найзагрозливіше явище у сценарії глобального росту ядерної енергетики.

Ядерні об'єкти і науково-дослідні центри вже давно стали представляти підвищений інтерес для терористів. Побоювання, пов'язані зі зберіганням, обліком і перевезенням ядерної зброї і радіоактивних матеріалів з кожним роком збільшуються. Вони обумовлені можливостями недержавних суб'єктів, в тому числі терористів, в умовах глобалізації купувати через кіберпростір необхідну інформацію, ядерні технології і матеріали і створювати реальні загрози міжнародному миру і безпеці.

Міжнародні заходи в галузі боротьби з ядерним тероризмом ґрунтуються на співробітництві держав та інших суб'єктів міжнародного права і можуть здійснюватися у формах: укладення міжнародних договорів і розробки міжнародних стандартів і правил; прийняття національних нормативних правових актів, спрямованих на реалізацію міжнародних зобов'язань держав у цій галузі; створення спеціальних міжнародних інститутів; спільного і індивідуального здійснення інститутів; спільного і індивідуального здійснення заходів щодо виявлення, попередження, припинення і розкриття злочинів, пов'язаних з ядерним тероризмом; взаємного обміну інформацією; надання правової допомоги; обміну на взаємній основі спеціальними технічними та іншими засобами; обміну досвідом, законодавчими і нормативними актами; надання сприяння в підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації кадрів [5, с. 118].

Отже, небезпека зброї масового знищення полягає в тому, що створює загрозу використання даних видів зброї, а це може спричинити загибель людей, знищення генофонду, зараження або знищення тваринного або рослинного світу не тільки в окремому регіоні, а й на всій планеті. Міжнародно-правові заходи, поряд з іншими заходами, повинні сприяти зменшенню політичної нестабільності і ліквідації конфліктних ситуацій в окремих країнах і географічних регіонах. Такі ситуації нерідко стають одними з основних чинників, що сприяють розвитку тероризму в цілому і ядерного тероризму зокрема. Міжнародне право має бути направлено на ліквідацію суб'єктивних умов і факторів, пов'язаних з недостатньою ефективністю організаційних та інших заходів, що вживаються світовим співтовариством в цій галузі.

Список використаної літератури:

1. Петрищев В. Е. Что такое терроризм, или ведение в террорологию. Москва: КРАСАНД, 2013. 462 с.